„Arhitektonsko naslijeđe – Prozori u prošlost, vrata u budućnost“

Zaboravljeni zemlje, potopljeni gradovi, mitovi koji lelujaju ulicama i vihore se na krilima vjetra, jedino je što je ostalo od nekih civilizacija koje su nosile strah na svojim petama, odanost u svojim žilama, osjećaje u svojim bićima i želju za ljepotom u svojim rukama, da sva buka koju su mogli napraviti sa svojim konjima i svo crvenilo koje su mogli prosuti po suhom pijesku je utihnulo, iščezlo, i nema nikoga ko bi to mogao da pamti, iz sjećanja memorisano u zjenicama, iz talasa zabilježenim ušima, iz osjećaja nad jagodicama.

Tajne protkane uz predenu vunu bosanskih ćilima sa sobom nose detalje prošlih vremena, prošlih života, bivših država, ostavljenih dovoljno blizu da svakodnevnu sjetu čine nemogućim, a dovoljno daleko da pred očima posmatrača gube svoju ljepotu, da izblijede kao boje na Suncu, postanu sjena i izmaknu preko praga u suton. Ibrik na stolu je odavno izgubio svoj sjaj, suđe u kojem se nekada služila topla begova čorba, uz fildžan hajra i rahat lokum, više ne služe svrsi ni potrebi, već svoj pečat ostavljaju u tom vremenu, u životima tih ljudi.

Ogledati se na uspjeh do sada, pokrenuti vremeplov i nestati iz svakodnevnice, poći krilima zmaja do drevnih predjela moje domovine, do oronulih znamenitosti kojima se gubi trag i ime, koje nestaju pod točkovima starih kola i konjskih kopita, pored čijeg trupla ljudi prolaze užurbano na biciklima, do čijeg počivališta ljudi dođu autima, i jedini zvuk koji se širi prostorom i širinom bude zvuk zatvaranja vrata koji ne odjekuje starim odajama. Ono što je bilo zlatno, sada dobije samo prefiks staro, čime se valjda pokazuje poštovanje prema onome što je služilo i koliko je složilo, jer se ne može izbrisati i preimenovati, jer se ne može prepraviti ili popraviti, nemogavši dokučiti ni krajičkom oka tu savršenost, sa kamenom koji strši iz rastera i greškom koja govori da je jedino ono ljudsko za ljude.

Ljudski je tragati za odgovorom, interesovati se stanja unutar jednog bića koje je izgubljeno u okolini, slijepo, koje će svakodnevno gledati a ne vidjeti, i shvatiti da se nikada neće moći nadmašiti um jednog Paržika, jednog Neidharta, gubeći vid u malih pravougaonicima. Čovjek iskrivi svoj vrat, pokušavajući uhvatiti suštinu ograničene kratkotrajnosti, dok velika imena su iskrivila vrat nastojeći dokučiti posljednji crijep, posljednju misao okačenu na oluk, i uspjela obogatiti netaknute krajolike, visoke planine, doline bogate rijekama, kao slikar obojiti prazno platno. Misli se vrte poput vjetra, paraju nove ožiljke na spavaćima, nad mrtvim vremenima ostavljaju trag dok nježno puštaju zaboravu da ih ovije, ili dobiju šansu za novo ruho i novi život.

Smrt živih bića je plemenitija od bilo koje druge smrti koja živi među nama. Ona je najočitija, najbolnija, najokrutnija. Zaborav pokrije opipljive ostatke onoga što je nekada zauzimalo prostor, udisalo zrak i nosilo svoje osjećaje čim prvi grumen zemlje odjekne u zemljanoj rupi, dok posljednji put zauzima za sebe neko mjesto, zauzima nešto za sebe što će nositi ime i dati posljednji pozdrav svemu što je nekada poznavalo. Veći ljudi valjda zauzimaju više prostora, iznose na svjetlost dana one skrivene emocije koje su zakopane duboko u ljudima, dok “mrtve” stvari svoju smrt nose na čelu, obznanjuju je svima, kao da na križu je napišu i zabiju u tlo za sve da pročitaju. Bez stida, bez bojazni, nose svoju smrt kao nevjesta svoj veo. I kada se pokriju providnom tkaninom i kada stave željezne okove oko sebe, shvataju da su to posljednji momenti slobode koji mogu voditi u dvije vrlo različite, poželjne ili nepoželjne,

strane. Da li će prozirno, bijelo platno otkriti ljepoticu u novom, raskošnom ruhu ili ogoljenu do temelja, sa uspomenom na dobra, stara vremena?

Sve ima svoju cijenu, svako kilo, svaki gram, svaki dan, svaki put, ali koja bi bila cijena tone nasljeđa koje se odupire pogubljenju od svakog tiranina koji zakroči u njenu blizinu, nadajući se da će njegova čizma okresati, pritisnuti pod i pritisnuti vrat pospane ljepotice? Sve se može kupiti, sve se može prodati, ali ne može se sve izvesti iz granica nastanka i prepakovati u druge kutije i kamione uz posvetu i tugom u očima, bijelom rukom krhko mahati i plakati jer bolje nije moglo u datim okolnostima. Nekada nije moguće pod mišiću staviti, sakriti i čuvati nešto što niko ne smije oteti, već to treba kao krunu na glavi nositi i ponositi se.

Voditi se grafitnim tragom pod pravim uglom ostavljenom na požutjelom papiru, imati zvanje arhitektu, nositi knjigu pod rukom i ništa u glavi je postati pisac a ne znati čitati, što je puzati zemljom a htjeti hodati, nemoguće za jednu noć. Trnovit put od učenika do arhitekte je nezaobilazan, kao statički proračun i zaštita od prodiranja vode u procesu izgradnje mostova, džamija, muzeja, palata, ali neprocjenjiv, jer tu plaketu razumijevanja čovjeka i ugađanju svakodnevnim potrebama koju prosljeđuju Mimar Sinan, Juraj Neidhart, Josip Vancaš, braća Kadić, ispruženih ruku primaju koje nove generacije arhitekata koji žude za oblikovanjem prostora, ostavljanju svog traga i pečata, koji govori da su bili tu. Svako novo jutro koje spusti Sunčeve zrake na lice čovjeka umornog od jednoličnog, daje snagu da čim otvori oči, pokuša nešto da promijeni, da ono u čemu se ogleda, od staklenih fasada moderne i iz njihovih oskrnavljenih i raskomadanih dijelova niknu nova lica razglednice, sklopljene kao mozaik i vitraž smaragdnih boja i žutih sjećanja.

Teška vremena nose teške uspomene, teške konstrukcije nose teške objekte, stoljećima se odupiru pritisku na zglobove i kičmu, uspravnih leđa noseći krunu na glavi, čija svjetlost šalje odsjaje u najtamnije odaje. Ali u ovoj okolini kao da sve lebdi u zraku, i ta obećanja, i ta kruna nad glavom, kao da nikada neće postati “ljudska”, već ostati nedokučiva, čista, i nedostižna, kao izvor duge, kao Sunce koje zamiče iza brda, puštajući sve one najljepše zrake koje su ostavljene za kraj.

Fatma Imamović
Breza
Arhitektonski fakultet Univerziteta u Sarajevu
Mentor - Kenan Muminagić